

El Sindicat Agrícola i Cooperatiu de l'Ametlla del Vallès (1936-1939)

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2001

171

1. Introducció

En esclatar la Guerra Civil el juliol de 1936 els ametllatans d'esquerres, que han tornat a l'Ajuntament després del Bienni Negre i de guanyar les eleccions del mes de febrer anterior, decideixen la creació d'un sindicat agrícola cooperatiu, que es convertirà en una peça essencial en la regulació dels proveïments després de l'esclat de la guerra.

La documentació generada per aquest sindicat es troba a l'arxiu municipal de l'Ametlla del Vallès i és molt completa. Les ratlles que venen a continuació tenen com a objectiu donar a conèixer aquests documents i posar de relleu el seu interès per reconstruir la història d'aquesta localitat del Vallès durant aquests anys de trasbalsos (1936-1939).

2. El Sindicat Agrícola i Cooperatiu

Estem a finals de juliol de 1936: per evitar que escamots forasters puguin cremar l'església, de què ja han obligat pistola en mà la crema d'imatges, el Consell Municipal es treu les patrulles del davant amb l'argument que la nau està ja destinada a magatzem del Sindicat Agrícola. I des del mes de setembre de 1936 i fins al gener de 1939, l'església fou el magatzem que centralitzava les compres i les entregues de gèneres als socis.

Els principals dirigents del Sindicat Agrícola i Cooperatiu són: Joan Plumé Bosch (alcalde), Joan Padrós Belzac i Jaume Donadeu Palau (regidors d'Agricultura i Proveïments) i Vicenç Mauri, que fins que és mobilitzat, actua com a encarregat del Sindicat Cooperatiu. Tots ells eren membres d'ERC. La documentació també permet conèixer el personal que treballava pel Sindicat i la remuneració que cobraven mensualment: a més de Vicenç Mauri, hi treballaven:

Miquel de Porta (mosso), Santiago Pous (ajudant), Ramona Pujol (oficinista) i Joan Padrós (directiu del Sindicat i regidor, que devia dedicar-hi hores).

172

L'activitat del Sindicat fou intensa, ja que tenim registre de les vendes al llarg d'aquests dos anys i mig a 120 socis que representen 120 famílies pageses de l'Ametlla, (que aleshores tenia tan sols un miler d'habitants). Subministrava principalment pinsos i menjar per al bestiar, llavors, adobs i productes químics, farines per als forners i altres subsistències als botiguers, a la Fonda Riera, al Cafè Bassa i també als socis. La documentació permet resseguir tots aquests subministraments i les quantitats en cada moment, així com els preus estipulats per a cada producte, dades que segurament poden tenir un gran interès per a futurs estudis.

A mesura que van sorgint problemes que porten a establir el racionament de productes alimentaris per a la població, el Sindicat actua com a comprador en els mercats on en pot trobar i fixa les quotes tant per als establiments que ho han de vendre, com per a les cartilles familiars de racionament que s'han repartit. També va obrir un punt de venda de llet al detall. Va estar situat molt temps al garatge de la torre Bañó (a la plaça de l'Ajuntament) i s'hi podia comprar cada matí. Al contrari que molts altres queviures que només es despatxaren contra cupons de les targetes de racionament, la llet, igualment com el que sortia als mercats setmanals, era de venda lliure. La llet provenia no pas solament de la finca intervinguda de Can Camp, sinó dels particulars que tenien prohibit vendre-la fora del poble.

Per organitzar els proveïments s'establí un mercat setmanal que es celebrava els dimecres al matí i que tenia com a objectius:

a) Que els productes del camp i granges de l'Ametlla no fossin venuts fora de la població, on amb tota seguretat haurien estat pagats a preus més alts, però el Sindicat considerava que el seu deure era vetllar per evitar al màxim l'especulació. Sobre aquest aspecte, estava prohibit vendre res fora de la població.

b) Que la població no sofrís més penalitats quant a subministrament per la fuga de productes. (Recordem que la població autòctona va resultar augmentada primer perquè es varen donar targetes de racionament a tots els estiuejants habituals que eren a l'Ametlla l'estiu de 1936 –i s'hi varen quedar- i segonament perquè ja en 1937 i sobretot en 1938 es varen haver d'acollir i facilitar aliments

a grups de refugiats, dones i infants primer d'Euskadi i després d'altres procedències).

c) Aconseguir que el mateix pagès de l'Ametlla pogués vendre en els mercats setmanals a preus millors directament al consumidor final, que quan venia a través d'intermediaris, fossin majoristes o minoristes.

3. Explotació directa de la finca de can Camp

A l'Ametlla hi havia una majoria de petites i mitjanes explotacions en mans de famílies pageses, alguns propietaris, altres masovers o parcers. I unes propietats grans, regentades per masovers instal·lats a la masia central, molts d'ells des de moltes generacions. Entre aquestes propietats podem citar can Plantada, can Fornis, can Plandolit i can Parellada. (El cas de la gran propietat de can Draper era diferent, perquè estava donada en parceria i arrendaments a unes dotzenes de pagesos independents i els propietaris vivien de les rendes.)

El cas de Can Camp, mort el gran masover Sever Costa, la propietària senyora Maria Teresa Torres i Rius no hi va entrar nou masover i va acabar posant-hi un encarregat. Per tant es va convertir en un explotació directa. Aquesta situació explicaria que els dirigents del Sindicat Agrícola decidissin incautar i passar a l'explotació directa de la Finca de Can Camp i que en les altres grans propietats esmentades, els masovers es mantinguessin independents en la seva gestió, a condició igual que les petites explotacions d'entregar al Sindicat la part pactada de la producció generada. Els propietaris havien tingut prou feina a fugir per salvar la vida.

La documentació relativa al Sindicat que es troba a l'arxiu ens dona un riquesa de dades sobre l'explotació de la finca de Can Camp des d'agost de 1936 fins a gener de 1939. Per exemple tenim les entregues que feien al Sindicat: Durant el segon semestre de 1937, registren les entregues al Sindicat de 8.150 kg d'avellanes, i 950 kg de patates, partides d'ametlles, així com entrades per venda de ferratge (blat de moro), raïms de la verema, trullades d'oli, verdures i hortalisses, faves, tomàquets, plantes de cols. I en fruita, tant en 1937 com en 1938 apareixen sempre vendes de prunes, peres, figues. El 1938 apareix registrada la venda de 1.229 kg de blat.

També són molt importants les vendes de productes ramaders: veiem que es repeteixen mes darrera mes les vendes de llet, ous, conills i pollastres. A part de la quadra de vaques, fou molt important la cria de porcs. Només cal fer constar que en un sol mes, juny de 1937, consta la venda de 15 porcs (tots passen dels cent kg) i en 1938 registren la venda de 18 porcs entre novembre i desembre. Paral·lelament a aquestes xifres, trobem també en 1938, entre agost i desembre la venda de 3 vedells i 3 vaques.

La documentació també registra les feines diàries a can Camp, tretes d'un dietari.

4. Arrencada de bosc a can Camp i can Plantada

Finalment, una decisió que després va portar prou conseqüències als membres de l'Ajuntament quan foren denunciats i jutjats pels tribunals franquistes, fou la que es va portar a terme d'arrencar 75 quarteres de bosc de la finca de can Camp i 80 quarteres del bosc contigu de la finca de can Plantada, destinades a donar terres a famílies en les que els homes només podien treballar de jornalers.

La mateixa tardor de 1936, el Sindicat Agrícola de l'Ametlla va demanar autorització a la Generalitat, que fou concedida pel Servei Forestal el mes de novembre, per fer la tallada de bosc i per repartir les terres artigades entre pagesos que no en tenien. Els treballs varen generar centenars d'hores de feina que van fer homes i joves des del desembre 1936 a l'abril de 1938.

Carles Badia i Moret

Apèndix: Relació dels documents del Sindicat Agrícola custodiats a l'Arxiu Municipal de l'Ametlla del Vallès

25.1. Llibre (40 x 30 x 2.5 cm) que registra 200 comptes de socis amb les entregues que el Sindicat Cooperatiu els fa en llavors, adobs i menjar per al bestiar (Debe) i amb les quantitats que han pagat en diner (Haber). Anotacions des de setembre de 1936 a febrer de 1937.

175

25.2. Llibre (40x30x7 cm) que registra 500 comptes, continuació del llibre anterior (25.1). Anotacions des de febrer de 1937 a desembre de 1937.

25.3. Llibre (40x30x10 cm) que registra 280 comptes, continuació dels llibres anteriors (25.1. i 25.2). Cobreix des de gener de 1938 a desembre de 1938, però encara que hi ha alguna operació de gener de 1939. Així com els dos primers llibres són tipus «Major» ocupant doble pàgina per a cada soci, amb les entregues a les pàgines esquerra i els cobraments a la dreta, en aquest el dèbit i el crèdit estan ambdós en una sola pàgina per a cada soci, amb una ratlla vertical que separa els dos conceptes.

25.4. Llibre (32 x 22 x 2 cm) de Registre de Socis, amb diligència oficial de la Generalitat certificant el destí i nombre de fulls cosits. Hi consten 160 socis, amb el nom, primer cognom, domicili, professió i edat.

25.5. Llibre de caixa núm. 1 (23x17 cm). Anotacions d'octubre de 1936 a maig de 1937.

25.6. Llibre de caixa núm. 2 (23x17 cm). Anotacions des de juliol de 1937 a final d'any i de gener a setembre de 1938

25.7. Llibre de caixa «X» (23x17 cm). Anotacions de l'any 1937 complet i de gener a abril de 1938.

25.8. Llibreta (21 x 16 cm) de Comptes d'Entrades i Sortides de can Camp. Anotacions des del primer de setembre de 1936 fins al final de l'any 1938.

25.9. Llibreta (21 x 16 cm) «Por cuentas de La Ametlla». Anotacions des de gener fins a maig de 1937. Sembla un esborrany de

l'encarregat de la finca de can Camp. Aporta dades molt interessants de les feines dia per dia, preu dels jornals d'home i de carro, així com preus de venda de productes i de compra de llavors i menjar divers per al bestiar.

176

25.10. Llibre (22 x 16 cm) de «Pagos de jornals i altres treballs del bosch» referit a la tallada de bosch, sota la responsabilitat del Sindicat, a les finques de can Camp i can Plantada. Anotacions des de desembre de 1936 fins a abril de 1938.

25.11. Lligall (35 x 25 cm) de subministraments als socis del Sindicat, amb 57 pàgines a 3 socis per pàgina. Indica quantitats que han pagat i quantitat pendents (és segurament un esborrany de les anotacions que figuren en els llibres 25.1, 25.2. i 25.3.